

## Society at a Glance: OECD Social Indicators 2005 Edition

Summary in Greek

### Η κοινωνία με μια ματιά: Κοινωνικοί δείκτες ΟΟΣΑ, έκδοση 2005

Περίληψη στα ελληνικά

Οι συγκρίσεις μεταξύ των επιπέδων ανάπτυξης των διαφόρων οικονομιών εστιάζονται συχνά στην οικονομική διάσταση, εξετάζοντας μόνο τις επιδόσεις σε εθνικό επίπεδο (για παράδειγμα το ΑΕΠ και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ). Αναμφίβολα οι οικονομικοί πόροι που διαθέτει μια χώρα επηρεάζουν το επίπεδο ζωής και την ικανότητα παροχής δημόσιων υπηρεσιών. Όμως υπάρχει επίσης ένα ευρύ φάσμα άλλων δεικτών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη μέτρηση της ευρύτερης κοινωνικής ανάπτυξης και της συντελούμενης προόδου, από πλευράς κυβερνήσεων και κοινωνικών συστημάτων, όσον αφορά τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των περισσότερων δυνατόν πολιτών. Η Κοινωνία με μια ματιά είναι μια επιτομή κοινωνικών δεικτών που εκδίδει ο ΟΟΣΑ ανά διετία ανταποκρινόμενος στην αυξανόμενη ζήτηση για ποσοτικά στοιχεία σχετικά με την πορεία των κοινωνιών μας προς την ισότητα, τη συνοχή και την υγεία. Σε αυτήν ενημερώνονται ορισμένοι δείκτες που περιέχονταν στις προηγούμενες εκδόσεις και προστίθενται νέοι οι οποίοι συμπεριλαμβάνουν για πρώτη φορά δείκτες υποκειμενικής ευεξίας.

Οι δείκτες που περιλαμβάνονται στο παρόν πόνημα επιλέχθηκαν για να διασαφηνίσουν δύο βασικά ζητήματα: πρώτον, την πρόοδο που συντελείται στις χώρες του ΟΟΣΑ όσον αφορά την κοινωνική ανάπτυξη, και δεύτερον, το βαθμό που η εν λόγω πρόοδος είναι αποτέλεσμα συνειδητών δράσεων είτε των κυβερνήσεων είτε άλλων κοινωνικών φορέων. Το δεύτερο ζήτημα είναι σαφώς πιο πολύπλοκο (αν και η μελέτη και των δύο δυσχεραίνεται από την ανεπάρκεια των σχετικών διαθέσιμων στοιχείων). Πράγματι, είναι σχετικά εύκολο να εξετάσουμε τους δείκτες εκείνων των πτυχών της κοινωνικής ανάπτυξης που αποτελούν τακτικούς στόχους των δημόσιων δράσεων (όπως η ανεργία), και να δούμε τις μεταβολές τους με την πάροδο του χρόνου. Όμως είναι δυσκολότερο να αξιολογήσουμε έως ποιο βαθμό οι εν λόγω μεταβολές είναι αποτέλεσμα κυβερνητικής πολιτικής. Επιπλέον, είναι εξίσου απαραίτητο να ληφθούν υπόψη οι πόροι που διατέθηκαν για την επίτευξη των στόχων αυτών, και να τεθεί το ερώτημα κατά πόσο τα αποτελέσματα δικαιώνουν το συνεπαγόμενο κόστος. Οι συγκρίσεις μεταξύ των χωρών μπορούν να διασαφηνίσουν το σημείο αυτό. Για παράδειγμα μπορούν να δείξουν εάν οι χώρες των οποίων οι κοινωνικές δαπάνες είναι σχετικά υψηλές, επιτυγχάνουν επίσης

καλύτερα κοινωνικά αποτελέσματα. Βέβαια οι συγκρίσεις ούτε μπορούν να εξηγήσουν γιατί τα αποτελέσματα είναι πιο πενιχρά σε ορισμένες χώρες σε σχέση με άλλες ούτε μπορούν να προτείνουν λύσεις, όμως μπορούν να αναδείξουν τους τομείς που επιδέχονται βελτιώσεις.

Για την ευκολότερη κατανόηση του ευρέος φάσματος των διαθέσιμων κοινωνικών δεικτών, *Η Κοινωνία με μια ματιά* τους ταξινομεί σε πέντε κύριες κατηγορίες. **Η πρώτη αποτελείται από δείκτες που απεικονίζουν το συνολικό πλαίσιο στο οποίο ασκείται η κοινωνική πολιτική** (όπως το εισόδημα και η δομή του πληθυσμού). Μολονότι οι δείκτες αυτοί δεν είναι άμεσοι τακτικοί στόχοι της κοινωνικής πολιτικής, τουλάχιστον σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, εντούτοις επηρεάζουν σαφώς την αποτελεσματικότητά της. Αναφέρουμε ως παράδειγμα το ποσοστό των ηλικιωμένων επί του συνόλου του πληθυσμού που, αν και δεν αποτελεί άμεσο τακτικό στόχο πολιτικής, επηρεάζει εξίσου τον τρόπο με τον οποίο τα ληφθέντα μέτρα επιδρούν στο βιοτικό επίπεδο της ηλικιακής αυτής ομάδας όσο και το συνεπαγόμενο κόστος.

*Δείκτες: κατά κεφαλήν εθνικό εισόδημα, λόγος ηλικιακής εξάρτησης, ποσοστό γονιμότητας, αλλοδαποί και άτομα που έχουν γεννηθεί στην αλλοδαπή, γάμοι και διαζύγια.*

Οι άλλες τέσσερις κατηγορίες είναι γενικές ομαδοποιήσεις δεικτών που αντικατοπτρίζουν τους κύριους αντικειμενικούς σκοπούς της κοινωνικής πολιτικής και είναι **η αυτάρκεια, η ισονομία, η υγεία και η κοινωνική συνοχή**. Κάθε μία από αυτές περιλαμβάνει δύο κύρια είδη δεικτών: αυτούς που επιτρέπουν την παρακολούθηση της εξέλιξης των διάφορων τακτικών στόχων πολιτικής (ανεργία, φτώχεια κ.λπ.), οι οποίοι κατηγοριοποιούνται στην έκθεση αυτή ως δείκτες «κοινωνικής κατάστασης», και αυτούς που απεικονίζουν τις μεθόδους δράσης για την επίτευξη των εν λόγω στόχων (κατηγοριοποιούνται ως δείκτες «κοινωνικής ανταπόκρισης»). Στους τελευταίους περιλαμβάνονται δείκτες που αντανακλούν τον προσανατολισμό των κυβερνητικών μέτρων και τις δραστηριότητες του ιδιωτικού τομέα και των μη κυβερνητικών οργανώσεων (ΜΚΟ). Παράδειγμα αποτελούν οι δείκτες για την ανάπτυξη συστημάτων ιδιωτικών συντάξεων και οι δείκτες για τις ενέργειες στις οποίες προβαίνουν τα άτομα και οι οικογένειες όσον αφορά τη φροντίδα των ηλικιωμένων και των παιδιών. Η σύγκριση μεταξύ δεικτών ανταπόκρισης και δεικτών κατάστασης παρέχει μια αδρομερή ένδειξη της αποτελεσματικότητας των υφιστάμενων πολιτικών, αν και θα πρέπει να τονίσουμε ότι λόγω των διαφορών στους ορισμούς και τη διαθεσιμότητα των δεδομένων, σε πολλές περιπτώσεις, τα αριθμητικά στοιχεία δεν είναι απολύτως συγκρίσιμα μεταξύ των χωρών. Επιπλέον οι καλής ποιότητας δείκτες κοινωνικής ανταπόκρισης είναι λιγότεροι από αυτούς της κοινωνικής κατάστασης. Κατά συνέπεια είναι ανάγκη να βελτιωθούν οι μέθοδοι συλλογής στοιχείων για τις δημόσιες και τις ιδιωτικές δράσεις, και κυρίως στοιχείων για την ιδιωτική κοινωνική δαπάνη και τον αριθμό των ατόμων και των νοικοκυριών που λαμβάνουν διαφορετικές κοινωνικές παροχές και υπηρεσίες από τους εργοδότες και τους ΜΚΟ.

Σε πολλές περιπτώσεις οι δείκτες σχετίζονται με περισσότερες από μια κατηγορίες. Για παράδειγμα η ικανότητα ενός ατόμου να αντεπεξέρχεται χωρίς βοήθεια στις καθημερινές ανάγκες αποτελεί δείκτη κοινωνικής συνοχής, αυτάρκειας και καλής υγείας· όμοια η τοξικομανία πιθανό να μαρτυρά την απουσία κοινωνικής συνοχής και την άσχημη κατάσταση υγείας. Προς αποφυγή των επαναλήψεων, η έκθεση παραθέτει

λεπτομερώς τους δείκτες εκείνους που προσιδιάζουν σε κάθε κατηγορία και κάνει παραπομπές σε άλλους σχετικούς δείκτες οι οποίοι απαριθμούνται αλλού.

**Αυτάρκεια:** Όλα τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης στηρίζονται για τη χρηματοδότησή τους στις εισφορές των εργαζομένων υπάγοντας συνήθως την πρόσβαση στις κοινωνικές παροχές στην προηγούμενη άσκηση απασχόλησης και/ή στο ιστορικό καταβολής εισφορών. Πέρα από τα πλεονεκτήματα που παρέχει στην κοινωνία ως σύνολο, η εργασία αποφέρει οικονομικούς πόρους, δίνει μια ταυτότητα, επιτρέπει την καλλιέργεια κοινωνικών σχέσεων και απονέμει μια κοινωνική θέση στα άτομα και τις οικογένειές τους. Είναι φανερό ότι η ανεργία έχει τα αντίθετα αποτελέσματα. Τα ποσοστά συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, και κυρίως των μητέρων, διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα ανατακλώντας εξίσου τις κοινωνικές διαφορές όσο και την αποτελεσματικότητα των μέτρων που επιδιώκουν να βοηθήσουν τις γυναίκες να συμφιλιώσουν τις ευθύνες στο χώρο εργασίας με τις οικογενειακές υποχρεώσεις. Επιπλέον η μακροχρόνια ανεργία παραμένει υψηλή σε πολλές χώρες και πολλοί νέοι αντιμετωπίζουν δυσκολίες στη μετάβαση από το σχολείο στην εργασία. Αντιμέτωποι με τα προβλήματα αυτά είναι συνήθως οι ανειδίκευτοι εργαζόμενοι οι οποίοι είτε κινδυνεύουν περισσότερο να βρεθούν στην ανεργία είτε οι αποδοχές τους είναι χαμηλότερες από αυτές των συναδέλφων τους με καλύτερα προσόντα.

Κατά κανόνα η ανταπόκριση της κοινωνίας στα προβλήματα αυτά συνδυάζει την παροχή χρηματικών επιδομάτων στους άνεργους με μέτρα που στοχεύουν στην εξάλειψη των εμποδίων για την επανένταξη στην εργασία, όπως προγράμματα κατάρτισης. Ο κακός σχεδιασμός των δύο αυτών δεσμών μέτρων μπορεί να οδηγήσει στην αλληλοαναιρέσή τους, καθώς τα υψηλά επιδόματα ανεργίας εγκυμονούν τον κίνδυνο μείωσης των οικονομικών κινήτρων επιστροφής στην εργασία, ενώ συχνά δεν επαρκούν για να απομακρύνουν τους δικαιούχους από τη φτώχεια. Επιπλέον, το φορολογικό βάρος που συνεπάγονται τα συστήματα κοινωνικής προστασίας μπορεί να επηρεάσει δυσμενώς τη ζήτηση εργασίας.

*Δείκτες κοινωνικής κατάστασης:* απασχόληση, ανεργία, νοικοκυριά άνεργων, εργαζόμενες μητέρες, επίπεδο εκπαίδευσης, ηλικία κατά τη συνταξιοδότηση, αεργία των νέων.

*Δείκτες κοινωνικής ανταπόκρισης:* επιδόματα ανεργίας και ελάχιστες κοινωνικές παροχές.

**Ισονομία:** Η ισονομία έχει πολλές όψεις, όπως η πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, οι οικονομικές ευκαιρίες και τα αποτελέσματα. Η ερμηνεία της δίκαιης κατανομής των πόρων ή των ευκαιριών ποικίλλει σημαντικά τόσο στο εσωτερικό των χωρών όσο και μεταξύ τους. Συνεπώς δεν εκπλήσσει η δυσκολία συλλογής περιεκτικών πληροφοριών για όλες τις πτυχές της ισονομίας. Επιπλέον η πλειοψηφία των συμπεριλαμβανομένων δεικτών αντικατοπτρίζει μόνο την οικονομική ανισότητα.

Η φτώχεια, η περιορισμένη πρόσβαση στην υγεία και σε άλλες κοινωνικές υπηρεσίες, ο αναλφαβητισμός και το χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο σχετίζονται στενά μεταξύ τους (αλλά και με τους δείκτες απασχόλησης που εξετάζονται ανωτέρω στην παράγραφο για

την αυτάρκεια). Οι τρέχουσες συνθήκες της αγοράς εργασίας δημιουργούν ανησυχίες όσον αφορά συγκεκριμένες ομάδες, κυρίως τα παιδιά των ανέργων. Επιπρόσθετα, μερικές ομάδες ηλικιωμένων (ιδίως οι ηλικιωμένες γυναίκες χωρίς συνταξιοδοτικά δικαιώματα) παραμένουν δυσανάλογα εκτεθειμένες στη φτώχεια.

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας είναι το κύριο εργαλείο στο οποίο προσέφυγαν οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής για την αντιμετώπιση των προβλημάτων στον τομέα της ισονομίας. Όλες οι χώρες μέλη του ΟΟΣΑ ανέπτυξαν (ή αναπτύσσουν) συστήματα κοινωνικής προστασίας που αναδιανέμουν πόρους στο εσωτερικό των κοινωνιών και ασφαλίζουν τα άτομα έναντι διάφορων απρόοπτων συμβάντων. Οι δράσεις αυτές συνήθως παίρνουν τη μορφή της δημόσιας κοινωνικής δαπάνης, αν και τα νοικοκυριά πιθανόν να έχουν επίσης πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές που καταβάλλονται είτε από τον ιδιωτικό τομέα είτε μέσω του φορολογικού συστήματος. Σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ μεγάλο μερίδιο των πόρων αυτών διατίθεται ως εισόδημα μετά τη συνταξιοδότηση. Κατά συνέπεια στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται δείκτες που απεικονίζουν το επίπεδο των τρεχουσών συντάξεων γήρατος και το ύψος του προσδοκώμενου εισοδήματος μετά τη συνταξιοδότηση έτσι όπως διαμορφώνεται από τους υφιστάμενους συνταξιοδοτικούς κανόνες.

***Δείκτες κοινωνικής κατάστασης:** φτώχεια, ανισότητα εισοδημάτων, παιδική φτώχεια, εισόδημα ηλικιωμένων.*

***Δείκτες κοινωνικής ανταπόκρισης:** δημόσια κοινωνική δαπάνη, ιδιωτική κοινωνική δαπάνη, συνολική κοινωνική δαπάνη, τρέχουσες συντάξεις γήρατος, προσδοκώμενο εισόδημα από σύνταξη.*

**Υγεία:** Η σχέση μεταξύ της κατάστασης της κοινωνίας και της κατάστασης της υγείας είναι στενή. Πράγματι, η άνοδος του βιοτικού επιπέδου συνοδευόμενη από την καλύτερη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας και περίθαλψης, και τη συνεχή εξέλιξη της ιατρικής τεχνολογίας επέφερε σημαντική βελτίωση του τομέα της υγείας. Εντούτοις, οι αποκλίσεις μεταξύ των χωρών παραμένουν μεγάλες και το επίπεδο της υγείας στις φτωχότερες χώρες εξακολουθεί να είναι χαμηλό. Στο εσωτερικό κάθε χώρας ορισμένες από τις πιο μειονεκτούντες κοινωνικές ομάδες - οι φτωχοί, οι λιγότερο μορφωμένοι, οι άνεργοι - τείνουν να καταγράφουν τα χειρότερα αποτελέσματα. Κατά συνέπεια είναι πιθανό η κατάσταση της υγείας ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων να μη βελτιώνεται, ακόμα και αν οι εθνικοί δείκτες υγείας σημειώνουν βελτίωση.

Οι μετρήσεις της ανταπόκρισης των δημόσιων αρχών είναι περιορισμένες, όμως περιλαμβάνουν τις συνολικές δαπάνες για την υγεία και το ποσοστό των ηλικιωμένων στους οποίους χορηγείται μακροχρόνια περίθαλψη σε ιδρύματα ή δημόσια στήριξη στο σπίτι. Και πάλι η κατάσταση της υγείας είναι δύσκολο να απαγκιστρωθεί από τις διάφορες κοινωνικές συνθήκες, όπως η ανεργία και η ανεπαρκής στέγαση.

***Δείκτες κοινωνικής κατάστασης:** προσδόκιμο ζωής, προσδόκιμο ζωής διορθωμένο ως προς την υγεία, βρεφική θνησιμότητα.*

***Δείκτες κοινωνικής ανταπόκρισης:** συνολική δαπάνη για την υγεία, μακροχρόνια περίθαλψη.*

**Κοινωνική συνοχή:** Η πρόωξη της κοινωνικής συνοχής και η ταυτόχρονη καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελούν κύριους στόχους της κοινωνικής πολιτικής πολλών χωρών του ΟΟΣΑ. Εντούτοις η απουσία ενός κοινά αποδεκτού ορισμού της κοινωνικής συνοχής ή του κοινωνικού αποκλεισμού δυσχεραίνει τον εντοπισμό των κατάλληλων δεικτών. Στην έκθεση αυτή επιχειρείται η αξιολόγηση της κοινωνικής συνοχής μέσω δεικτών του βαθμού συμμετοχής των πολιτών στην κοινωνική ζωή και του βαθμού ικανοποίησης των πολιτών από τις καθημερινές τους δραστηριότητες. Η συχνότητα των επαφών με τους συνανθρώπους και η ενεργής συμμετοχή σε ομάδες και συλλόγους αποτελούν δύο σημαντικές πτυχές της κοινωνικής συνοχής. Τα δεδομένα ερευνών για την υποκειμενική ευεξία είναι επίσης σημαντικό «άμεσο» δείκτης της ευεξίας των ατόμων και της συνοχής τους στην κοινωνία ως σύνολο. Ο δείκτης αυτός συμπεριλαμβάνεται για πρώτη φορά στην έκθεση *Η Κοινωνία με μια ματιά*.

Τόσο οι αυτοκτονίες όσο και η χρήση ναρκωτικών και οι σχετικοί θάνατοι δεν επισημαίνουν μόνο την ύπαρξη προσωπικών δυσκολιών αλλά επίσης τον κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού. Όμοια, η γενίκευση των γεννήσεων στην εφηβική ηλικία μπορεί να μαρτυρά κινδύνους κοινωνικού αποκλεισμού και κοινωνικής ένδειας τόσο για τις έφηβες μητέρες – που τις περισσότερες φορές αποχωρούν από το εκπαιδευτικό σύστημα χωρίς προσόντα και αντιμετωπίζουν εμπόδια στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας – όσο και για τα παιδιά τους.

Ο εντοπισμός των σχετικών δεικτών ανταπόκρισης είναι πολύ πιο δύσκολος. Λίγες είναι οι πολιτικές που στοχεύουν ειδικά στην ανακούφιση ή στην επανόρθωση των συνεπειών του κοινωνικού αποκλεισμού. Αντίθετα όλα τα μέτρα που σχετίζονται με άλλες πτυχές της κοινωνικής πολιτικής (αυτάρκεια, ισονομία και υγεία) θα έχουν αντίκτυπο στην κοινωνική συνοχή.

**Δείκτες κοινωνικής κατάστασης:** υποκειμενική ευεξία, κοινωνική απομόνωση, συμμετοχή στη συλλογική ζωή, γεννήσεις μεταξύ εφήβων, τοξικομανία και σχετικοί θάνατοι, αυτοκτονίες.

© OECD 2005

Η περίληψη αυτή δεν αποτελεί επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ.

Η αναπαραγωγή της περίληψης αυτής επιτρέπεται υπό την προϋπόθεση ότι παρατίθεται το δικαίωμα αποκλειστικής εκμετάλλευσης του ΟΟΣΑ, καθώς και ο τίτλος της πρωτότυπης έκδοσης.

**Οι Πολύγλωσσες Περίληψεις είναι μεταφρασμένα αποσπάσματα των δημοσιευμάτων του ΟΟΣΑ που εκδόθηκαν αρχικά στην αγγλική και τη γαλλική γλώσσα.**

**Διατίθενται δωρεάν στο Ηλεκτρονικό Βιβλιοπωλείο του ΟΟΣΑ  
[www.oecd.org/bookshop/](http://www.oecd.org/bookshop/)**

Για περισσότερες πληροφορίες επικοινωνήστε με το Τμήμα Δικαιωμάτων και Μεταφράσεων της Διεύθυνσης Δημοσίων Υποθέσεων και Επικοινωνιών του ΟΟΣΑ.

[rights@oecd.org](mailto:rights@oecd.org)

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)  
2 rue André-Pascal  
75116 Paris  
France

Επισκεφτείτε τον ηλεκτρονικό μας κόμβο [www.oecd.org/rights/](http://www.oecd.org/rights/)

